

FIGYELŐ

Szépirodalom

VILLÁNYI LÁSZLÓ:

időközben

Mínta az *Eszmélet* fülke-fénybe vont örök utazójára várna az az ismeretlen, aki Villányi László verse szerint „állt a töltésen... nappal és éjszaka, egyetlen arcot keresve minden vonat mindegyik ablakában”. Sőt a József Attila-i vershős és a Villányi-féle anonim figura köteléke talán több is, mint égből hullott föltételezés, merthogy az *időközben* című folytatásos töredék maga szintén egyfajta lírai eszmélet; olyan szövegfüzér, amelyben ugyanúgy a gondolkodás grádusait járja a lélek, mint József Attilánál. Villányi nem írta újra a klasszikus opust, írt egy másikat, és egyféleképp szuverén mű ez is; ha iránydarab, csak annyiban az, hogy a kis tárgyakon, az élet kicsiny zugain megérő univerzális távlat: azaz a nagy törvények megérzése szól belőle.

A költészetben is bebizonyosodott már egynéhányszor, hogy az igazi magasságok útja földi ösvényeken kezdődik. Az *időközben* szerzője pedig igencsak felkerekedett, bár „olyanok vagyunk, mint a víz, a földre kiöntve fel nem szedhető” – olvassuk könyve egyik passzusában.

Villányi azonban nem abba a pályába vág bele, ami a víz útja fölfelé: messzebb visznek szavai, mint ameddig bármilyen gondolat-gőz (pláne gőzös gondolat) juthat. De csakis saját élményeit képzi verssé. Az e földi tartalmak embere. Ő az a költő, akit nem betegít a divatos köteleesség: furcsának lenni. Az őt érzék valósága vagy akár a legbanálisabb realitás is azért nemesedik benne költészeté, mert a két dolog, a vers élete és a valóságos élet Villányinál jószerivel egy és ugyanaz. Igazából a költés persze nem csupán egy darab természet az emberben; szerep, vállalkozás, munka is. Az *időközben* egymást pezsdítő szövegelemeit épp az teszi széppé, hogy mindebből alig mutatnak valamit; sokakkal ellentétben Villányi Lászlónak eszébe sem jut, hogy a munkatér belső, nem nyilvános problémáit az olvasóra borítsa. Ha természet és mesterség közös főztje is a mű, az összeforrás itt mit sem tompít az eleven ízeken.

Érdemes megfigyelni, milyen magától értetődően aknázza ki Villányi a természeti szimbólumok és a filozófiai tartalmak kontrasztjára hagyatkozó haiku ellenpontos szerkezetét: „ablakom alatt burjánzik egy ja- / pán fűz. Ágairól fölfelé sze- /

merkél a csönd”, „ezt a tavaszt elkapkodta az / orgona. Még illatozni se ma- / radt ideje”. Ahogy ezek a gondolatfutamok, amelyek mintegy a japán versforma megnagyobbított változataiként kerülnek elő a kötet lapjain, az elengedettebben fogalmazó költőt mutatják, az eredeti tizenhét szótagos versforma sem tűnik számára idegennek: „csak az évszám új, a napok / ugyanazok. Kőben a kagyló”, „barna pókocská simul karom- / ra, sétálgatunk napestig”, „rögvest tavasz lesz. Egy fehér / kavics lüktet a folyóparton”.

A részenkénti kóstolgatással és az egy ültő, folyamatos olvasással egyaránt elsajátítható kötet olyan tisztás a mai könyvrengetegben, amelyért nagyon érdemes fölbújni ezt a virágos-burjános vadont; ha innen nézed: csupa mélység, csöndesen elbeszélte titkokkal és félelmekkel, ha onnan: csupa kedély, rajongás, diákos lányimádat, ha amonnet: finom irónia, önfegyelmező abszurd. *Az időközben* zárásául azt írja Villányi László: „úgy szólalj meg, ahogyan elered / az eső”. Hát, íme a költészet, amikor elered, mint az eső: mi egyébért, ha nem azért, hogy összekösse az eget a földdel?

KELEMEN LAJOS

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2003,*
36 oldal, 1200 Ft)

Johannes szívderítő temetése (Kortárs norvég novellák)

„Talán az élet maga is a betegség tünete, mindhalálíg tartó szeminárium az elbúcsúzás művészetéről...” – tűnődik a három halálos beteg, ágyhoz kötött öregember Sigmund Jensen ironikus novellájában. Egyszerűségükben is zavarba ejtően pontos képet adnak korunk emberének legmélyebb szorongásairól a kortárs skandináv irodalmat felkaroló Scholar Kiadó új kötetének novellái. A norna.litt fordítócsoporthoz fiatal tagjai az északi irodalom egyik fontos és a nyugat-európai közönség előtt jól ismert, ám a magyar olvasó által eddig alig hozzáférhető szeptetnek bemutatására vállalkoztak. A tizenhárom írást felvonultató kötetben éppúgy megtaláljuk a magyar közönség számára is ismerős alkotók – Hanne Ørstavik, Johan Borgen, vagy éppen a *Sofie világa* című nagysikerű regénnyel nálunk is bemutatkozó Jostein Gaarder – novelláit, mint az 1990-es években indult, számunkra teljesen ismeretlen norvég írógeneráció munkáit, a tömör formanyelvet alkalmazó Merethe Lindströmtől a skandináv média háborús tudósítójaként is dolgozó Åsne Seierstadig. A kötetben több, rangos irodalmi díjjal kitüntetett szerző is helyet kap.

A téma, az atmoszféra, a megformálás jellegzetesen skandináv, ám